

805. Տապալմամբար, դաճաղաձև, սև ողորկ մարմարից. հյուսիսային կողմին՝ 4 տող.

Խյայտմ տապանիս հանգչի
մարմին ըուշույ քաղաքացի
Սուաքելի գրիգորեան իարանանցի
վախճանելոյ ի 13-ն յոյեմ. 1887 ամի ի հասակի 80-օջ

Ի ՅԱՅՍՄ ՏԱՊԱՆԻՍ ՀԱՆԳՉԻ/
ՄԱՐՄԻՆ ՇՈՒՇԻՈՅ ՔԱՂԱՔԱՑԻ/
ԱՌԱՔԵԼԻ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
ԲԱԲԱԵԱՆՑԻ/, ՎԱԽՃԱՆԵԼՈՅ Ի 13-ն
նՈՅԵՄ[ԲԵՐԻ] 1887 ԱՄԻ Ի ՀԱՍԱԿԻ 80
ԱՄ[Ա]Ց:

Լուսանկ. 266

806. Տապալմամբար, սև, հղկված մարմարից. վրան՝ 6 տող.

ԱՍՏ ՀԱՆԳՉԻ ՄԱՐՄԻՆ ԼՈՒՍԱՀՈԳԻ
ԱՆԴՐԷԱՍ ՅՈՎԱԵՔԵԱՆ
ՄԵԼԻՔ ՇԱՀՆԱԶԱՐԵԱՆՑԻ
ՄԵԱԻ 28-ԻՆ ՅՈՒԼԻՍԻ 1887 ԱՄԻ
ՎԱԽՃԱՆԵՑԱԻ 20-ԻՆ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 1913 ԱՄԻ
ՔԱՂԱՔՆ ԴԱՐԲԱՆԴ

ԱՍՏ ՀԱՆԳՉԻ ՄԱՐՄԻՆ ԼՈՒՍԱՀՈԳԻ/ ԱՆԴՐԷԱՍ
ՅՈՎԱԵՔԵԱՆ/ ՄԵԼԻՔ-ՇԱՀՆԱԶԱՐԵԱՆՑԻ./ ՄԵԱԻ 28-ԻՆ
ՅՈՒԼԻՍԻ 1887 ԱՄԻ/, ՎԱԽՃԱՆԵՑԱԻ 20-ԻՆ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 1913
ԱՄԻ/. ՔԱՂԱՔՆ ԴԱՐԲԱՆԴ:

Լուսանկ. 267

807. Տապալմամբար, երկրաչափական դարդանախշերով. պատվտնդանի վրա՝ 6 տող.
ՅԱՅՍՄ ՏԱՊԱՆԻ ՀԱՆԳՉԻ/ ՄԱՐՄԻՆ ԵՐԵՒԱՆ ՔԱՂԱՔԻ/ ԲՆԱԿՉՈՒՀԻ ՈՎՍԱՆՆԱ
ԽԱԶԱՏՈՒ/ՐԵԱՆ ՍԻՄԷՕՆԵԱՆՑԻ, ՈՐ ՄԵՈՒ/ԱՄ Է 1827 Թ. ԵՒ ՎԱԽՃԱՆՈՒԱՄ/ Է 1906 Թ.
ՅՈՒՆԻՍԻ 6-ԻՆ:

Լուսանկ. 268

808. Հուշատախտակ, ադուցված է Դերբենտ քաղաքի Լենինի փողոցի վրա կառուցված
երկհարկանի տան վերին հարկի քիվին. ունի 4 տող.
1896 ԱՄԻ 1 ՄԱՅ[ԻՍԻ]/ ՅՈՎԱԿԻՄ/ ՄԻՐՋՈՆԱՆ/ ԴԵՐԲԵՆԴ:

Լուսանկ. 269

ՄՈՂԼԱ-ԽԱԼԻԼ ԳՅՈՒՂ (ԴԵՐԲԵՆՏԻ ՇՐՋԱՆ)

Նախկին հայկական այս բնակավայրը դառնում է Դերբենտից շուրջ 50 կմ հարավ,
այժմյան Բելիջի դյուղի մոտ: Ըստ ավտոդոլժյան այստեղ է եղել պատմական աղբյուրներում
հիշատակված Դառն դաշտը, ուր քրիստոնեություն տարածելու ժամանակ տանջամահ եղավ
Գրիգոր Լուսավորչի թոռ Գրիգորիսը:

1786 թ. դեներալ Զուբովի կտրուղադրությամբ բաղմաթիվ հայ ընտանիքներ, ընդ որում
նաև Մուլա-Խալիլից դաղթեցին Ռուսաստան, մասնավորապես «Ի Մաճառ» (հիմա՝ Բուդյո-
նովսկ): Այժմ այստեղ հայեր չեն ապրում: Հայկական հուշարձաններից ոչինչ չի պահպանվել,
բացառությամբ մի տապանաքարի և 1916 թ. կառուցած եկեղեցուց, որի կերտողը տաղանդավոր
վարպետ Բաբա Գասպարյանցն է:

¹ Ս. Զալալյան, Ծանախարհորդություն, Բ, էջ 419:

Հիշյալ շինությունը սպիտակավուն սրբառաչ քարից է, հորինվածքով՝ կենարոնադմբեր, խաչաձև հաաակադժով, ունի տիրապետող դիրք: Այցելուին թվում է, թե այսահղ է փոխադրված էջմիածնի Հոփսիմեի աաճարը: Ցավոք, ծածկը փոքր-ինչ քայքայվել է, որը կարող է հանդեցնել անցանկալի հեաեանքների: Մեր այցելության ժամանակ վերածված էր պահեստի: Եկեղեցու հարավային և հյուսիսային կողմերին կան շինարարական ըովանդակության արձանադրություններ:

809. Հարավային մուռքի քիվից վեր, խաչաձև լուսամուռի ներքևում՝ 4 առղ.

ՏԱՃԱՐՍ ԿԱՌՈՒՅՈՂ
ՎԱՐՊԵՂԻ Ե ԲԱԲԱ
ԲԱՂԴԱՍԱՐԵԱՆ ՔԱ
ՍՊԱՐԵԱՆՑ:

ՏԱՃԱՐՍ ԿԱՌՈՒՅՈՂ / ՎԱՐՊԵՂԻ Ե ԲԱԲԱ / ԲԱՂԴԱՍԱՐԵԱՆ
ԲԱ / ՍՊԱՐԵԱՆՑ

Լուսանկ. 270

810. Հյուսիսային վերին պատուհանից ներքև՝ քարե շրջանակի մեջ՝ 4 առղ.

ԿԱՌԱՅԱՆ ՏԱՃԱՐՍ Ի ՏԵՂԵՈՋ ԵԱԿԱՏԱԿԱԹԵԱՆ ԱԳՐԻԳՈՐԻՍԻ
ԹՈՒԿԱՆ Ս. ԽՕՐՆ ՄԵՐՈՅ ԳՐԻԳՈՐԻ ԼԵՍԱՒՈՐՉԻ ԾԱԽԻԼԵ ԿԱՐԱՋԱՏ
ԵՂՎԱՐՑ ԳՐԻԳՈՐԻ ԵԱ ՂԱՋԱՐՈՒ. ԴԵՏՐՈՍԵԱՆ ՎԱՍՏԱՆՆԵՍ. ՅԱՄԻ
ՏԵՍՈՒՆ 1916 Ի ՏՕՄԱՐԱԿԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ՀԱՅՈՑ ՌՅԿԵ:

ԿԱՌՈՒՅԱԻ ՏԱՃԱՐՍ Ի ՏԵՂԵՈՋ ԵԱԿԱՏԱԿԱԹԵԱՆ Ս. ԳՐԻԳՈՐԻՍԻ / ԹՈՒԱՆՆ Ս. ԽՕՐՆ ՄԵՐՈՅ
ԳՐԻԳՈՐԻ ԼՈՒՍԱԿՈՐՉԻ ԾԱԽԻԼԵ ԿԱՐԱՋԱՏ / ԵՂՎԱՐՑ ԳՐԻԳՈՐԻ ԵԻ ՂԱՋԱՐՈՒ ԴԵՏՐՈՍԵԱՆ
ՎԱՆԵՑԵԱՆՑ. ՅԱՄԻ / ՏԵԱՌՆ 1916 Ի ՏՕՄԱՐԱԿԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ՀԱՅՈՑ ՌԵԿԵ:

Լուսանկ. 271

811. Տապանաբար, նախկին աեղն անհայա, ջարդոաված և եղծված աառերով մեկ առղ.
...ՅՍ ԿՈՒԲԻՆ ԹՎ[ԻՆ]. ՌՉ (1631):

Լուսանկ. 272

Դեռևս 1850-ական թթ. դյուղի արևմտյան կողմում եղել է հայոց ընդարձակ
դերեղմանոցը, որի աապանադրերից չորսը վերծանել է Ս. Ջալալյանը:
Դրանք են.

812. ա) ԱՅՍ է ՏԱՊԱՆ ԱՌԱԲԵԼԻՆ. ԹՎԻՆ ՊԺԲ (1363):

813. բ) ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՏ ՏԵՐ ՍԻՄՕՆԻՆ. ՇՃԸ (1056):

Մանոթ. Թվականների իսկությունը կասկածելի է:

814. գ) ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՏ ՀԱՍԱՆԻՆ, ՄԿՐՏԻՉ ԱԲԵՂԱՅԻՆ:

815. զ) ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՏ ԽՈՒԳԱՅԱՇԻՆ. ԹՎԻՆ ՌՃԿԱ-ԻՆ (1712)¹:

¹ Ս. Ջալալյան, Բ, էջ 419: